

1. ÜNİTE

KADER İNANCI

Ünitemize Hazırlanalım

1. Kader, kaza ve tevekkül kavramlarıyla ilgili deyim ve atasözleri bularak defterinize yazınız.
2. Kelebek, galapagos kaplumbağası, fil ve sekoya ağacının yaşam sürelerinin ne kadar olduğu ile ilgili bir araştırma yapınız.
3. Rahman suresi 26, Mülk suresi 3-4, Ankebut suresi 57 ve Nisâ suresi 132. ayetlerini Kur'an-ı Kerim mealinden bularak defterinize yazınız.
4. İnsanı diğer canlılardan farklı kılan özellikler nelerdir? Aile büyüklerinize sorarak defterinize yazınız.
5. Çevrenizi gözlemleyerek Allah'ın (c.c.) yaratmasındaki ölçü ve düzenle ilgili örnekler bulunuz.

Kavramlar: Kader, kaza, sünnetullah, küllî irade, cüzî irade

1. Kader ve Kaza İnanç

“Ne yapayım kaderim böyleymiş!”, “Kader mahkûmuyuz elden ne gelir?”, “Kader utansın!” gibi sözleri söyleyen birinin kader anlayışı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kelime olarak **kader**; bir şeye gücü yetmek, biçimlendirmek, planlamak, ölçü ile yapmak, kıymetini bilmek, mukayese etmek anlamlarına gelir. Terim olarak ise kader; Allah'ın (c.c.)* sonsuz ilmi ve kudretiyle, evrende olmuş ve olacak olan her şeyi takdir etmesidir. Yine varlıkları istediği şekilde ve biçimde yaratması, insanların özgür iradeleriyle yapacaklarını Allah'ın (c.c.) önceden bilmesi ve düzenlemesine kader denir.¹

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de evreni bir ölçü ve düzen içinde yarattığını bildirmektedir.² Evrenin devamı, işleyişi ve son bulması da O'nun takdiri ile gerçekleşmektedir. Bütün bu ölçü ve düzeni yaratan ve yöneten Allah (c.c.), sonsuz ilmi ve kudretiyle her şeyi kuşatmıştır. Bu konuyla ilgili Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: **“O, karanlığı yarıp sabahı çıkarandır. Geceyi dinlenme zamanı, Güneşi ve Ayı da ince birer hesap ölçüsü kıldı. Bütün bunlar mutlak güç sahibinin, hakkıyla bilen takdiridir (ölçüp biçmesidir).”³**

Kader inancının iyi anlaşılabilmesi için kaza kavramının da bilinmesi gerekir. Kelime olarak **kaza**, hükmetmek, emretmek, yaratmak ve gerçekleştirmek anlamlarına gelir. Terim anlamı ise kaza, ezelde bilinen ve takdir edilen şeyin, zamanı ve yeri geldiğinde Allah (c.c.) tarafından yaratılması demektir. Örneğin; “Su 100 derecede kaynar.” kuralı kader kavramını ifade ederken, 100 dereceye ulaşan suyun kaynaması da kazadır.

Allah (c.c.) her şeyi bir ölçüye göre yaratmıştır.

* Celle celâluhû: O'nun şanı ne yücedir.

1 bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 239.

2 bk. Furkân suresi, 2. ayet.

3 En'âm suresi, 96. ayet.

Kaza kelimesi Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın varlıklara karşı karar, emir ve fiillerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Allah'ın (c.c.) varlıklarla ilgili karar ve takdiri bir ayette şöyle ifade edilmektedir: **“Böylece onları, iki günde (iki evrede) yedi gök olarak yarattı ve her göğe kendi işini bildirdi. En yakın göğü kandillerle süsledik ve onu koruduk. İşte bu, mutlak güç sahibi ve hakkıyla bilen Allah'ın takdiridir.”**⁴

YORUMLAYALIM

“Delikanlı! Sana bazı şeyler öğreteceğim. Allah'ı gözet ki Allah da seni gözet sin. Allah'ı gözet ki Allah'ı (daima) yanında bulasın. Bir şey istediğinde Allah'tan iste! Yardıma muhtaç olduğunda Allah'tan yardım dile! Şunu bil ki bütün insanlar sana fayda vermek için toplansa Allah'ın takdiri dışında sana faydalı olamazlar. Ayrıca bütün insanlar sana zarar vermek için toplansa Allah'ın takdiri dışında sana hiçbir şeyde zarar veremezler. Bu konuda kalemler kaldırılmış (karar verilmiş), sayfalar kurumuştur (hüküm kesinleşmiştir).”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1, 293.)

Yukarıdaki hadisi Allah'ın küllî iradesi ve insanın cüzî iradesi açısından yorumlayınız.

Kader inancının hadislerde de karşılığı vardır. Hz. Peygamber (s.a.v.)*, Cibril hadisi diye bilinen hadiste açıklandığı gibi kadere imanı, iman esasları arasında saymıştır. Bu hadiste geçtiğine göre Cebrail (a.s)** Hz. Peygambere *“Bana iman hakkında bilgi ver.”* dedi. Resûlullah şöyle buyurdu: *“Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe iman etmendir. Keza hayrı ve şerriyle kadere inanmandır.”* cevabını vermiştir.⁵

Kader ve kazaya iman; Allah'ın (c.c.) ilminin sonsuz olduğunu, her şeyi kuşatan bir iradesi bulunduğunu ve O'nun kudretinin bütün varlıklardan üstün olduğunu kabul etmektir. Bu yönüyle kader ve kazaya iman, Allah'a (c.c.) iman etmenin doğal neticesidir ve İslam'ın inanç esaslarından biridir.

YORUMLAYALIM

Aşağıda verilen Allah'ın (c.c.) sıfatlarını kaderle olan ilişkisi bakımından yorumlayınız.

4 Fussilet suresi, 12. ayet.

* Sallallâhu aleyhi ve sellem: Allah (c.c.) ona salât ve selam eylesin.

**Aleyhisselam: Allah'ın (c.c.) selamı onun üzerine olsun.

5 Müslim, İman, 1; Ebû Dâvûd, Sünnet, 15.

Allah Her Şeyi Bir Ölçüye Göre Yaratmıştır

Evrende var olan her şey Allah'ın (c.c.) yaratmasıyla oluşmuştur. Bu yaratma planlı ve ölçülüdür. Kur'an-ı Kerim'de, **"O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahmân'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak ve düzensizlik görüyor musun?"**⁶ buyrulur evrende var olan düzene dikkat çekilmektedir.

Evreni ve içindekileri yaratan Allah (c.c.) bu düzenin ahenk içinde devam etmesini de sağlamaktadır. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **"Biz yüzünü bir döşek, dağları da onun için birer kazık kılmadık mı? Sizi çift çift yarattık, uykunuzu dinlenme vakti kıldık, geceyi bir örtü yaptık, gündüzü geçimi sağlama vakti kıldık, üstünüze yedi kat sağlam gök bina ettik, parlak ışık veren güneşi var ettik, taneler, bitkiler ve ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için yoğunlaşmış bulutlardan bol yağmur indirdik."**⁷

Allah'ın (c.c.) her şeyi bir ölçüye ve düzene göre yarattığının örnekleri her insanın anlayacağı derecede açıktır. İlk olarak insanın mükemmel yaratılışı bu ölçü ve düzenin bir göstergesidir. Bu gerçek Kur'an'da, **"Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık."**⁸ şeklinde vurgulanmaktadır. Sadece beş duyu organı bile insanın ne kadar mükemmel olduğunu göstermektedir. İnsan dış dünyayı bu duylar sayesinde tanır. Görme, koku alma, dokunma, işitme, tatma duyuları arasındaki koordinasyon ve uyum sayesinde rahatça yaşamını sürdürebilir.

Allah'ın (c.c.) her şeyi yerli yerince, bir ölçü ve düzene göre yarattığını hayvanlar aleminde de görürüz. Milyonlarca hayvan türünden sadece arı bile evrendeki mükemmel işleyişe örnek olarak yeter. Kilometrelerce uzaktan çiçek çiçek dolaşarak kovanına çiçek özü getiren arılar aralarında iş bölümü yaparak çalışırlar. Kovan içindeki nem dengesini sabit tutmak, birbirlerine yol tarif etmek ve yön tayin edebilmek gibi birçok özelliğe sahiptirler. Arılara bu özellikleri Allah (c.c.) tarafından bahşedilmiştir. Bu durum, "bal arısı" anlamına gelen Nahl suresinde şöyle vurgulanmaktadır: **"Rabbin bal arısına: 'Dağlarda, ağaçlar-**

ÖRNEK VERELİM

"...Sizi yaratan, size kulaklar, gözler ve kalpler veren O'dur..."

(Mülk Suresi, 23. ayet.)

Yukarıdaki ayetten yola çıkarak insanın mükemmel yaratılışına örnekler veriniz.

⁶ Mülk suresi, 3. ayet.

⁷ Nebe' suresi, 6-16. ayetler.

⁸ Tîn suresi, 4. ayet.

1. ÜNİTE

da ve hazırlanmış kovanlarda yuva edin; sonra her çeşit üründen ye; sonra da Rabbinin işlemen için gösterdiği yollardan yürü' diye vahyetti. Karınlarından insanlara şifa olan çeşitli renklerde bal çıkar. Düşünen bir millet için bunda ibret vardır.”⁹

YORUMLAYALIM

Bal;

- Kas yorgunluklarını giderir.
- Öksürüğe faydalıdır.
- Yaraları ve kesikleri iyileştirir.
- Sindirim sistemine faydalıdır.

(Ancılık Araştırma Dergisi, Sayı: 7, s. 14.)

Yukarıdaki bilgileri “Allah’ın, göklerde ve yerde bulunan şeyleri hizmetinize verdiğini, nimetlerini gizli ve açık olarak önünüze bolca serdiğini görmez misiniz?...” (Lokman suresi, 20. ayet.) ayetini de göz önüne alarak yorumlayınız.

Allah’ın (c.c.) mükemmel yaratmasına güzel bir örnek de Dünyamızdır. Kendi etrafında dönen Dünya, aynı zamanda Güneş’in etrafında da hareket etmektedir. Bu hareketler sayesinde gece, gündüz ve mevsimler oluşmaktadır. Dünyanın etrafındaki atmosfer tabakası ise sayısız gök taşına karşı tam bir kalkan görevi üstlenmektedir.

Galaksiler, yıldızlar, gezegenler ve uydular Allah’ın (c.c.) belirlemiş olduğu yörüngelerde düzen içinde varlıklarını sürdürmektedir. Bu konuyla ilgili Kur’an-ı Kerim’de, “**O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratandır. Bunların her biri bir yörüngede yüzmektedirler.**”¹⁰ buyrulurken, uzaydaki düzenin de Allah (c.c.) tarafından oluşturulduğu belirtilmektedir.

Bütün bunlar Yüce Allah’ın her şeyi bir ölçü ve düzene göre yarattığının göstergesidir. Bu konu Kur’an’da “**Biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık**”¹¹ şeklinde ifade edilmektedir. İmanın altı şartından biri olan kaza ve kader inancı da evrendeki ölçü ve düzenle yakından ilgilidir.

9 Nahl suresi, 68-69. ayetler.

10 Enbiyâ suresi, 33. ayet.

11 Kâmer suresi, 49. ayet.

Kader ve Evrendeki Yasalar

Evrendeki her şey, Allah'ın (c.c.) koyduğu biyolojik, fiziksel ve toplumsal yasalara göre hareket etmektedir. Kur'an'da, **"Her şeyin, kaynağı bizim katımızdadır ve biz her şeyi, kusursuzca belirlenmiş bir ölçüye, bir uyuma göre indiririz."**¹² buyurularak bu gerçeğe dikkat çekilmiştir. Allah'ın (c.c.) evrendeki uyumu sağlamak için koyduğu bu yasalara **sünnetullah** veya **âdetullah** denir. Sünnetullah kavramını fiziksel, biyolojik ve toplumsal yasalar olarak üç grupta inceleyebiliriz.

Fiziksel Yasalar

Fiziksel yasalar, madde ve enerjinin oluşumu, yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkilerle ilgili yasalardır. Allah'ın (c.c.) koyduğu bu yasalar evrenseldir. Deney gözlem ve araştırmalar sonucu insanlar tarafından tespit edilir. Yağmurun yağması, gece ve gündüzün birbirini takip etmesi, ısınan suyun buharlaşması gibi olaylar Allah'ın (c.c.) koyduğu fiziksel yasaların bir sonucudur.

Güneş'in, Ay'ın ve Dünya'nın birbirlerine olan mesafeleri, kendi yörüngelerinde hareket etmeleri, aralarındaki çekim kuvveti Allah'ın (c.c.) takdir ettiği değişmez evrensel yasaların göstergesidir. Bu konuya Kur'an'da şöyle değinilmiştir: **"Gece de onlar için bir delildir. Gündüzü ondan çıkarırız, bir de bakarsın karanlık içinde kalmışlardır. Güneş de kendi yörüngesinde akıp gitmektedir. Bu, mutlak güç sahibi, hakkıyla bilen Allah'ın takdiri (düzenlemesi)dir. Ayın dolaşımı için de konak yerleri (evreler) belirledik. Nihayet o, eğrilmiş kuru hurma dalı gibi olur. Ne güneş aya yetişebilir ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir yörüngede yüzmektedir."**¹³

Suyun kaldırma kuvvetiyle gemilerin denizlere ve okyanuslara açılarak insanlara fayda sağlamaları, Allah'ın (c.c.) evrende yarattığı değişmez fiziksel yasalar sayesinde. Bu konu Kur'an'da şöyle ifade edilir: **"... Onun koyduğu yasalarla denizde akıp gitsin diye gemileri de hizmetinize verdi..."**¹⁴

Fiziksel yasalara bağlı olarak yapılan araştırmalar neticesinde günümüzde kullandığımız buzdolabından ütüye, bilgisayardan telefona, otomobilden uçağa daha birçok ürün geliştirilmiştir. Bilim adamları, Allah'ın (c.c.) kâinatın işleyişi için takdir ettiği fiziksel yasaları inceleyerek yeni teknolojik tasarımlar ortaya koymaktadır.

¹² Hicr suresi, 21. ayet.

¹³ Yâsîn suresi, 37-40. ayetler.

¹⁴ İbrâhim suresi, 32. ayet.

1. ÜNİTE

Günümüzde kullandığımız bazı teknolojik ürünler Allah'ın (c.c.) evrene koyduğu yasalar sayesinde üretilmekte ve kullanılmaktadır.

DÜŞÜNELİM

Yerde duran eşyalar belirsiz bir şekilde uçsaydı, her sabah kalktiğimizde yattığımız yerden farklı bir mekânda uyansaydık, odada duran su bir anda kaynamaya, eşyalarımız bir anda yok olmaya başlasaydı, kısacası hiçbir fiziksel yasanın olmadığı bir evrende yaşasaydık bir günümüz nasıl geçerdi?

Yukarıda belirtilen durumları fiziksel yasalar açısından düşününüz.

Biyolojik Yasalar

Fiziksel yasalar gibi biyolojik yasalar da deney, gözlem ve araştırmalar sonucu keşfedilir. Canlıların doğması, gelişmesi ve üremesi gibi olaylar biyolojik yasalar kapsamında değerlendirilir. Yüce Allah bitki, hayvan ve insanların yapı ve işlevlerini biyolojik yasalara bağlı kılmıştır.

Allah (c.c.) canlıları, varlıklarını sürdürecekt özelliklerle donatmıştır. İnsanın varlığını sürdürebilmesi için solunum, sindirim ve dolaşım gibi sistemlere sahip olması gerekir. İnsanın yaratılışı hakkında Allah (c.c.) şöyle buyurur: **"Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yarattı. Sonra da sizi birbirinize eş kıldı. O'nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne doğurur..."**¹⁵

Buldukları çevreye uyum sağlayabilmeleri için Allah (c.c.) kuşlara uçabilmek için kanat, balıklara solunum için solungaç vermiştir. Otlarla beslenen hayvanların çene yapıları, etle beslenen hayvanların çene yapılarına göre farklı yaratılmıştır. Sıcak bölgelerdeki hayvanların deri ve tüy yapısıyla soğuk bölgelerdekilerin deri ve tüy yapısı aynı değildir. Su bulunabilen yerlerdeki hayvanlar her gün suya ihtiyaç duyarken, suyun nadiren bulunduğu çöllerde yaşayan deve günlerce susuzluğa dayanabilmektedir. Bütün bu farklılıklar biyolojik yasalar çerçevesinde gerçekleşmektedir.

Bitkiler de Allah'ın (c.c.) koyduğu biyolojik yasalara göre varlıklarını sürdürürler. Milyonlarca çiçek türünün her biri kendine uygun iklimde yetişir. Hiçbirinin rengi, şekli ve kokusu bir diğerkinin aynısı değildir. Toprak, su, nem, rüzgâr gibi

¹⁵ Fâtır suresi, 11. ayet.

KADER İNANCI

koşullardan etkilenen meyve ve sebzeler kışın farklı yazın farklı tat ve lezzette karışımıza çıkar. Ayrıca canlıların yaşaması için olmazsa olmaz bir nitelik taşıyan oksijenin bitkilerdeki fotosentezle sağlanması önemli bir biyolojik yasadır.

BİLİYOR MUSUNUZ ?

Fotosentez yeryüzünde yaşamın sürekliliği için gerekli olan temel bir süreçtir. Canlıların hemen hemen hepsinin dolaylı ya da dolaysız besin kaynağı, bitkilerin fotosentezle ürettiği organik bileşiklerdir. Bu durum Allah'ın (c.c.) evrene koyduğu biyolojik yasalara örnektir.

(bk. <http://www.bilimgenc.tubitak.gov.tr>)

Aynı topraktan gıdalarını alan meyvelerin kimi tatlı kimi acı iken kimi de yeşil veya kırmızı renklidir. Bu biyolojik yasaların Allah'ın (c.c.) gücü ve takdiri ile gerçekleştiği bir ayette şöyle belirtilmiştir: **"Gökten su indiren O'dur. (Buyurdu ki:) İşte biz her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. O bitkiden de kendisinden üst üste binmiş taneler bitireceğimiz bir yeşil bitki, hurmanın tomurcuğundan sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar bahçeleri meydana getirdik; birbirine benzeyeni var, benzemeyeni var. Meyve verirken ve olgunlaştığı zaman her birinin meyvesine bakın! Kuşkusuz bütün bunlarda inanan bir toplum için ibretler vardır."**¹⁶

Meyveler Allah'ın (c.c.) koyduğu biyolojik yasalara göre insanlara ikram edilmektedir.

16 En'âm suresi, 99. ayet.

1. ÜNİTE

Toplumsal Yasalar

Toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için uyması gereken yasalara toplumsal yasalar denir. Allah (c.c.) evrendeki düzen için fiziksel ve biyolojik yasalar koyduğu gibi toplumların düzeni için de toplumsal yasalar koymuştur. Sevgi, kardeşlik, doğruluk, adalet, kul hakkı gibi ilkeler toplumsal yasaların temelini oluşturur. Toplumun barış ve huzuru bu ilkelere olan bağlılıkla sağlanır. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de, **"... Şüphesiz ki bir topluluk kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez..."**¹⁷ buyrulurak toplumların yükseliş ve çöküşlerinin kendi iradelerine bağlı olduğu ifade edilmiştir.

Kur'an'da toplumsal yasalar, geçmiş milletlerin başından geçen olaylarla anlatılmaktadır. Peygamberler insanlara bu yasalara uymayı öğütlemiştir. Bu öğütlere göre yaşayan topluluklar huzur bulmuş, uymayanlar ise birçok toplumsal sorunla karşılaşmışlardır. Kur'an-ı Kerim'de, **"Onlar yeryüzünde gezip kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğuna bakmazlar mı?..."**¹⁸ buyrulurak toplumsal yasaların işleyişi hakkında düşünülmesi istenmektedir.

Toplumsal olaylar sebep sonuç ilişkisine göre neticelenir. Sevgi, kardeşlik ve dostluk, insanlar arasındaki ilişkiyi güçlendiren, toplumun birbiriyle kaynaşmasını sağlayan en önemli unsurlardır. Eğer sevgi, kardeşlik ve dostluk yoksa nefret, ayrılık ve düşmanlık vardır. Kur'an'da **"Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sınıksız sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuş-tunuz..."**¹⁹ buyrulmaktadır.

Toplumun varlığı ve geleceği için adalet vazgeçilmez bir ilkedir. Eğer toplumu oluşturan kişiler arasında geçim imkânları, eğitim, sağlık, güvenlik gibi alanlarda şeref ve itibar açısından bir ayrımcılık varsa barış ve huzurdan söz etmek mümkün değildir. Yüce Allah adaletin, toplumların devamı için ayakta tutulması gereken bir ilke olduğunu Kur'an'da şöyle bildirmiştir: **"... Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun..."**²⁰

17 Ra'd suresi, 11. ayet.

18 Fâtır suresi, 44. ayet.

19 Âl-i İmrân suresi, 103. ayet.

20 Nisâ suresi, 135. ayet.

LİSTELEYELİM

"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."
(Nahl suresi, 90. ayet.)

Yukarıdaki ayet toplumsal yasalardan hangilerine işaret ediyor? Maddeler hâlinde listeleyiniz.

-
-
-

KADER İNANCI

Toplumsal yasalara uygun davranmak, insanların çevresiyle uyum içerisinde olmasını sağlar. İnsanlar bu sayede birbirlerinin hak ve haklarını gözetir ve zarar verici davranışlardan kaçınırlar. Yapılan haksızlığın mutlaka bir karşılığının olduğu ve bundan tüm toplumun etkileneceği konusunda bir ayette şöyle buyrulur: **"Bir de öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder)..."**²¹

Toplum olarak varlığımızı devam ettirebilmek ve huzur içinde birlikte yaşamak istiyorsak bizler de toplumsal yasaların bir gereği olarak, başkalarına iyilikte bulunmalı ve yararlı bireyler olmaya çalışmalıyız. Ecdadımız bu yasalara uygun yaşayarak büyük bir medeniyet kurmuştur. Bize düşen de aynı hassasiyetle bu günümüzü ve geleceğimizi sorumluluk içinde inşa etmektir.

YAZALIM

Nasrettin Hoca'nın aşağıdaki fıkraları, olumlu ve olumsuz olarak hangi yasalara örnektir? Noktalı yerlere yazınız.

Bir yaz günü Nasreddin Hoca biraz serinlemek için ceviz ağacının gölgesine oturmuş. Biraz ilerdeki kocaman kabaklar gözüne ilişince, kendi kendine:

—Şu Allah'ın (c.c.) işine bak, otun üstünde koskoca kabak yetişiyor, şu dalları göğe uzanmış, bir evleklik yer tutan ceviz ağacının meyveleri ufacak! diye düşünürken, tam o sırada başına bir ceviz düşmüş.

—Ah başım! diyerek fırlamış Hoca, Tövbe ya Rabbim, bir daha senin işine asla karışmam! Ya ağaçta ceviz yerine kabak yetişseydi! demiş.

Hoca bir gün biraz yoğurt mayası alıp Akşehir Gölüne gitmiş, mayayı göle dökmüş. Birisi bunu görüp sormuş:

—Ne yapıyorsun Hoca?

—Göle maya çalıyorum. demiş Hoca.

Adam şaşırıp kalmış:

—Koca göl maya tutar mı?

Hoca cevap vermiş:

—Ama ya tutarsa?

Bir gün Nasreddin Hoca pazara giderken çocuklar etrafını sarmış. Hepsi birer düdük ısmarlamış ama biri dışında para veren olmamış. Hoca çocukların tümüne olumlu cevap vermiş:

—Peki, olur.

Hoca akşama doğru pazardan dönmüş. Yolu bekleyen çocuklar hemen Hoca'nın etrafını sararak düdüklerini istemişler.

Nasreddin Hoca, cebinden bir düdük çıkarıp kendisine para veren çocuğa uzatmış.

Ötekiler bağırılmaya başlamışlar:

—Ya bizim düdükler nerede?

Hoca cevap vermiş:

—Parayı veren düdüğü çalar.

21 Enfâl suresi, 25. ayet.

1. ÜNİTE

2. İnsanın İradesi ve Kader

Küçük bir çocuğa kanunen yetişkinler gibi ceza verilmemesinin sebebi nedir?

İnsanın akıllı ve irade sahibi olması davranışlarından sorumlu olması anlamına gelir. Bu yüzden kader; insanın akıl ve sorumluluk sahibi olmasıyla yakından ilgilidir.

Allah'ın (c.c.) insana verdiği en büyük nimetlerden biri olan akıl, insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliktir. İnsan, akılı sayesinde düşünür, araştırma yapar, mutlu olmak ve hayatı kolaylaştırmak için çalışır, üretimde bulunur. Sanayi ve teknoloji alanlarında yeni icatlar ortaya koyar. Bunların yanında sanatsal ve kültürel çalışmalar yapar. Bütün bunlar insanın akıllı bir varlık olmasının sonucudur.

İnsan, aklını kullanarak seçimlerde bulunur. Akılı sayesinde iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilir. Hak ile batıl arasındaki ayrımı fark eder. İslam dinine göre Allah'ın (c.c.) emir, yasak ve öğütlerine insanın muhatap olmasının sebebi, onun akıl ve irade sahibi olmasıdır. Akıllı olmanın insana yüklediği sorumluluk Kur'an-ı Kerim'de şöyle dile getirilmiştir: **"Bu Kur'an; kendisiyle uyarılınsınlar, Allah'ın ancak tek ilah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara bir bildiridir."**²² Ayrıca düşünmenin ve aklımızı kullanmanın önemi, Kur'an-ı Kerim'de, **"... Aklınızı kullanmıyor musunuz?"**²³, **"Hiç düşünmüyor musunuz?"**²⁴ şeklinde birçok ayette vurgulanmaktadır.

Allah insana iyiliği de kötülüğü de göstermiş, iyiliği tercih etmesinin kendisi için daha hayırlı olacağını bildirmiştir.

²² İbrâhîm suresi, 52. ayet.

²³ Mü'minûn suresi, 80. ayet.

²⁴ Sâffât suresi, 155. ayet.

KADER İNANCI

Sorumluluk; bir kimsenin verdiği kararların sonuçlarını üstlenmesi, yaptığı ya da yapması gerekirken yapmadığı işlerden dolayı hesap vermek zorunda olmasıdır. İnsan akli ve iradesi sebebiyle tercihlerinde özgürdür ve bu tercihler sonucu ortaya çıkan durumlardan da sorumludur. Bu durum, Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilmiştir: **"Kim iyi bir iş yaparsa faydası kendisinedir ve kim kötülükte bulunursa zararı kendisinedir..."**²⁵ Bu yönüyle kaderin ahiret inancıyla da yakından ilgisi vardır. Bu dünyada yapılanların neticeleriyle ahirette karşılaşılacağı Kur'an-ı Kerim'de, **"... Yapmakta olduğunuz şeylerden mutlaka sorguya çekileceksiniz."**²⁶ şeklinde vurgulanmaktadır.

Allah (c.c.), insanı akıllı bir varlık olarak yaratmış ve ona seçme ve tercihte bulunma imkânı sağlayan irade vermiştir. İnsan davranışları zorunlu ve seçime dayalı olmak üzere iki kısımdır. Yazı yazmak, oturmak, kalkmak, çalışmak, namaz kılmak, iyi veya kötü davranışta bulunmak özgür irademizle seçerek yaptığımız davranışlardandır. Kişinin bu sorumluluk alanına **cüzî irade** denir. Ancak insanın iradesinin dışında olan şeyler de vardır. Kalbimizin çalışması, nefes alıp verişimiz, midemizin yiyecekleri sindirimi irademiz dışında gerçekleşir. Ne zaman, nerede, hangi anneden doğacağımıza; hangi ırktan olacağımıza biz karar veremeyiz. Göz rengimiz, ten rengimiz, saç rengimiz bütün bunlar bizim irademiz dışında Yüce Allah'ın takdiri ile gerçekleşir. Bu alana ise **küllî irade** denir. Allah'ın (c.c.) küllî iradesi aynı zamanda cüzî irade dediğimiz insan iradesini de kuşatmıştır. Dolayısıyla insan, kendi iradesi ve seçimi dışında başına gelen durumlardan sorumlu değildir.

Allah'ın (c.c.) iradesi küllî olduğu gibi ilmi de her şeyi kuşatır ve sonsuzdur. İnsanın iradesi de ilmi de cüzî ve sınırlıdır. İnsanın ilmi ve bilgisi görünen âlemdeki sebep sonuç ilişkileri kapsamındadır. Oysa Allah'ın (c.c.) ilmi hem görünen âlemi hem de görünmeyen (gayb) âlemini kuşatır.

²⁵ Fussilet suresi, 46. ayet.

²⁶ Nahl suresi, 93. ayet.

İRÂDE

Dileme, tercih etme, karar verme ve bunlar için gerekli güç ve yeteneğe sahip olmayı ifade eden irade, küllî ve cüzî olmak üzere ikiye ayrılır.

1

Allah'ın (c.c.) istediğini istediği gibi dilemesi ve seçmesi" olan küllî irade Allah'ın (c.c.) mutlak ve sınırsız iradesidir. Küllî irade, her şeye hâkim olan, her şeyi içine alan iradedir.

KÜLLÎ İRADE
CÜZÎ İRADE

2

Allah (c.c.) tarafından insana verilen sınırlı özgürlük ve insanın tercih etme kabiliyetidir.

Yüce Allah insana tercihlerini doğru bir şekilde yapması için rehber olmak üzere peygamberler ve ilahî kitaplar göndermiştir. Bütün bu imkânları insana bahşeden Allah (c.c.), onun seçimlerini de özgür iradesine bırakmıştır. Bu konu, İnsan suresinin 3. ayetinde şöyle dile getirilmiştir: **“Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.”**

Bu bilinçle hareket eden insan “Kaderim böyleymiş, ne yapсам boş!” gibi söylemlerle sorumluluktan kurtulamayacağını bilmelidir. Aklını ve iradesini doğru yönde kullanmalı; yapacağı işlerin hayır mı şer mi olduğunu, tercihlerinin onu cezaya mı yoksa mükâfata mı götüreceğinin hesabını yapmalıdır.²⁷ Özgürlükle sorumluluk arasında doğrudan bir ilişki olduğunu unutmamalıdır.

3. Kaderle İlgili Kavramlar

Kader ile ilgili günlük hayatta duyduğunuz ifadeler nelerdir?

Gerek dinî literatürde gerekse halk arasındaki deyim ve sözlerde karşımıza çıkan ve kaderle ilişkilendirilen bazı kavramlar vardır. Kader dinî literatürde daha çok ecel, ömür, hayır, şer, afet, sağlık, hastalık, rızık, başarı, başarısızlık, tevekkül gibi kelime ve kavramlarla ele alınmıştır. Halk arasında ise “Kaderim böyleymiş!”, “kader mahkûmu”, “kötü talih”, “Kısmette ne varsa o olur.”, “alın yazısı” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Doğru bir kader anlayışı ve inancı için bu ifadelerin kaderle ilişkilerini sağlıklı bir şekilde kurmak gerekir.

Ömür ve Ecel

İnsanın ve diğer canlıların doğumundan ölümüne kadar geçen zaman dilimine ömür denir. Allah'ın (c.c.) takdir ettiği bu ömrün bittiği, hayatın sona erdiği âna da ecel denir. Her canlı türünün farklı farklı ömür ve ecelleri vardır. Kimi uzun bir zaman yaşarken kiminin de dünyada yaşadığı ömür çok kısadır. Ölümden kaçmak veya ölüme engel olmak mümkün değildir. Bu gerçek, Kur'an'da şöyle dile getirilmiştir: **“Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulursanız bile ölüm size ulaşacaktır...”**²⁸

27 bk. Secde suresi, 19-20. ayetler.

28 Nisâ suresi, 78. ayet.

KADER İNANCI

Ecel ve ömrün kaderle olan ilişkisi; ömrün uzaması ve kısalması, insan hayatının ne zaman sona ereceği gibi sorularla karşımıza çıkmaktadır. Tüm varlıklarda ve olaylarda olduğu gibi insanın da ne zaman doğacağı ve öleceği, ne kadar yaşayacağı Allah'ın (c.c.) takdiri ile gerçekleşir. Bu konu Kur'an-ı Kerim'de, **"Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yaratmış, sonra da sizi çiftler hâlinde var etmiştir. Dişinin gebe kalması ve doğurması, ancak O'nun bilgisiyledir. Ömrü uzun olanın çok yaşaması ve ömürlerin azalması şüphesiz Kitap'tadır. Doğrusu bu Allah'a kolaydır."**²⁹ şeklinde vurgulanmaktadır.

Evrendeki hiçbir varlık sonsuz değildir. Baharda açan bir yaprak sonbaharda sararır ve toprağa düşer. Hayvanlar içerisinde en uzun yaşayan kaplumbağalar bile en nihayetinde bir gün sona ulaşırlar. Bir bebek doğar, çocuk olur, genç olur, derken yaşlılık gelir ve ömrü bir gün son bulur. İşte bu gerçek Kur'an'da şöyle vurgulanmıştır: **"Biz, gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları hak ve hikmete uygun olarak ve belirli bir ecel için yarattık..."**³⁰ Dünyanın, yıldızların ve gezegenlerin de bir gün sonlarının geleceği ve onlar için de Allah'ın (c.c.) takdir ettiği bir ecel olduğu Kur'an'da şöyle dile getirilmiştir: **"Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar. Güneşi ve Ay'ı da koyduğu kanunlara boyun eğdirmiştir. Her biri, belirlenmiş bir süreye kadar hareketlerini sürdürürler. İşte bu, Allah'tır, Rabbinizdir. Mülk yalnızca O'nundur. Allah'ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, bir çekirdek zarına bile hükmedemezler."**³¹

İnsan için belirlenen ömür bittiğinde ecel gelir ve ölüm olayı gerçekleşir. Bu gerçek, bir ayette şöyle ifade edilmiştir: **"Her can, ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz."**³² Bu durumda insan kendisine verilen ömrü, Allah'ın (c.c.) rızası doğrultusunda iyi ve doğru işler yaparak geçirmelidir. Söylediği söz ve yaptığı davranışlardan sorumlu olduğunu bilerek yaşamını sürdürmeli; kendisine, ailesine ve yaşamış olduğu topluma faydalı olmaya çalışmalıdır. Yaptıklarından sorumlu olduğunu unutmamalıdır.

29 Fâtır suresi, 11. ayet.

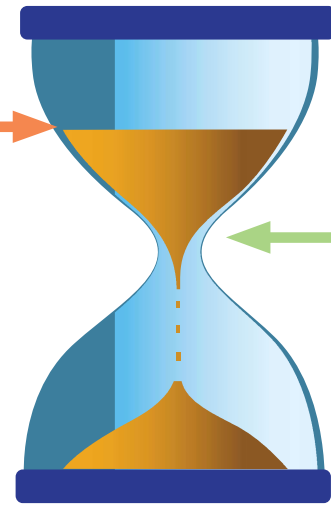
30 Ahkâf suresi, 3. ayet.

31 Fâtır suresi, 13. ayet.

32 Ankebût suresi, 57. ayet.

ÖMÜR:
Doğumdan ölüme kadar geçen sınırlı zaman dilimidir.

Kum saatindeki kumların sayısına ömür dersek,

Son kumun düşme anına ecel diyebiliriz.

ECEL:
Ömrün sona erdiği ândır.

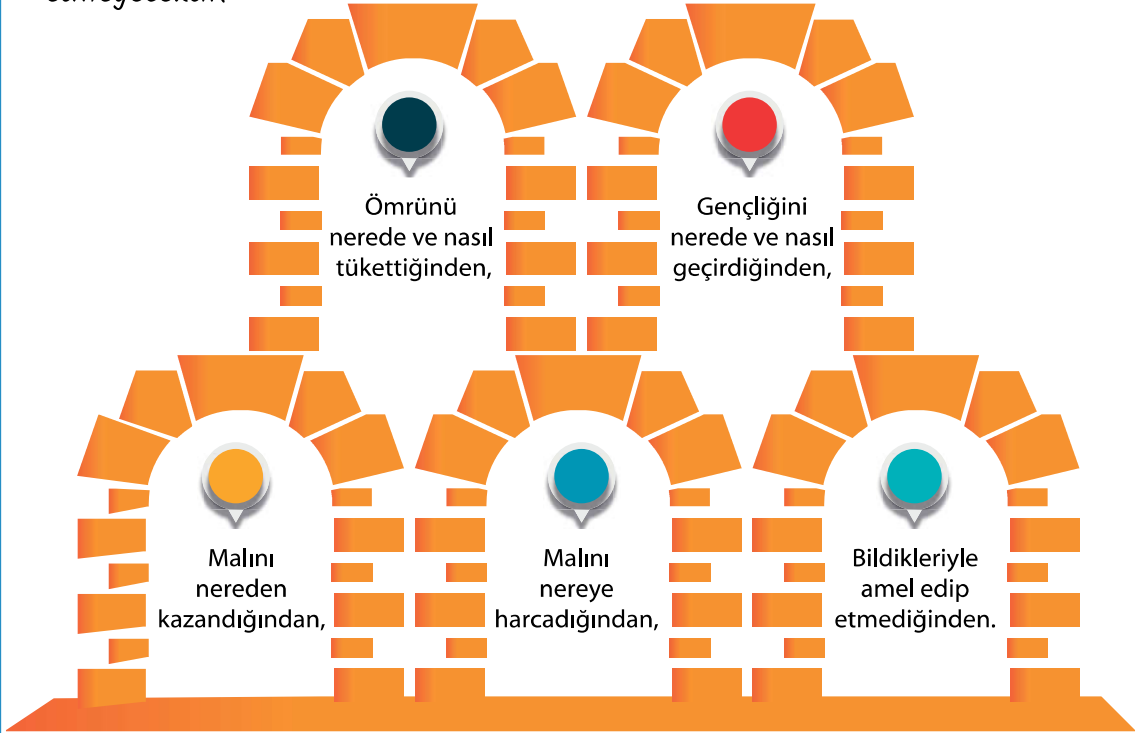
1. ÜNİTE

“Her can, ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz.” (Ankebût suresi, 57. ayet.)

YORUMLAYALIM

“İnsanoğlu kıyamet günü beş şeyden hesaba çekilmedikçe bir tarafa hareket etmeyecektir:”

(Tirmizî, Sıfâtü'l-Kıyâme, 1.)

Yukarıdaki hadisi insanın sorumluluğu açısından yorumlayınız.

Rızık

Allah'ın (c.c.) canlılar için yarattığı nimetler onların yaşamlarını sürdürebilmesi içindir. Bunların tamamı rızık olarak değerlendirilir. Yediklerimiz, içtiklerimiz, giydiklerimiz, bilgi, hikmet, teneffüs ettiğimiz hava yani kısaca maddi ve manevi bütün ihtiyaç duyulan şeyler bizler için Allah'ın (c.c.) bahşettiği rızıklardandır. Kur'an-ı Kerim'de, **“Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızığı Allah'a aittir...”**³³ buyrulurak rızığın yegâne kaynağının Allah (c.c.) olduğu belirtilmiştir.

33 Hüd suresi, 6. ayet.

KADER İNANCI

Rızkı veren Allah'tır (c.c.). Ancak kulların da çalışıp çabalayıp kendilerine takdir edilmiş olan rızkı helal yoldan kazanmak için gayret göstermeleri gerekir. Bu gayretlerin karşılığının verileceği, **"İnsan ancak kendi çalışmasının karşılığını elde edebilir. Onun çalışması ileride kesinlikle gözler önüne serilecektir. Sonra çalışmasının karşılığı kendisine eksiksiz olarak verilecektir."**³⁴ ayetiyle Kur'an'da ifade edilmiştir. Allah'ın (c.c.) insanlara örnek olarak gönderdiği peygamberler de hem tebliğ ve davet çalışmalarını yürütmüşler hem de geçimlerini temin için bizzat çalışmışlardır. Bu yönleriyle de bizlere örnek olmuşlardır.

İslam dini, kumar, şans oyunları, gasp, hırsızlık gibi haksız kazanç yollarından gelir elde etmeyi haram saymıştır. Çalışmadan, dilenerek geçinmeyi de hoş görmemiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Kimse kendi elinin emeğinden daha hayırlı bir rızık yememiştir..."*³⁵ buyurarak bu konuya dikkat çekmiştir. Buna göre Allah'ın (c.c.) razı olacağı bir kimse başkalarının emeğiyle geçinmeyi düşünmemeli, elinin emeği ve alnının teriyle kazanmaya gayret etmeli, hakkından ötesine el uzatmamalı, kimse'nin hakkını yememelidir.

İnsan, Allah'ın (c.c.) evrene koyduğu yasaları gözeterek çalışır, çabalar, sebeplere sarılır ve rızkını kazanmak için tercihlerde bulunur. Allah (c.c.) da onun bu tercihi, çabasına göre rızkını yaratır. Fakat bu durum, "Kaderimde ne varsa o olur, nasıl olsa rızkı veren Allah'tır (c.c.)." deyip insanı çalışmamaya, tembelliğe götürmemelidir. Böyle diyen bir kişi, kaderi yanlış anlamaktadır. İnsana düşen; geçimini sağlamak ve rızkını elde etmek için gerekli çalışmaları yapmak, sonra da sonucu Allah'tan (c.c.) beklemektir.

TARTIŞALIM

"Ağılda oğlak doğunca derede otu biter." sözüyle anlatılmak istenen nedir?

Allah'ın (c.c.) tüm canlılara rızık vermesi açısından tartışınız.

BİLGİ KUTUSU

er-REZZAK

"Mahlûkâtına maddî ve mânevî her türlü rızkı bol bol ihsan eden" anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden) dır.

34 Necm suresi, 39-41. ayetler.

35 Buhârî, Büyü', 15.

1. ÜNİTE

İnsan helal yoldan çalışarak rızkını aramalıdır.

Tevekkül

Kaderle ilgili kavramlardan birisi de tevekküldür. Tevekkül kelime olarak güvenmek, dayanmak, teslim olmak gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise Allah'a (c.c.) dayanıp güvenmek, çalışıp çabalarken Allah'ı (c.c.) daima yanımızda bilmek ve işlerin sonucunu Allah'a (c.c.) bırakmak demektir. Örneğin bir çiftçi zamanında tarlasını sürüp ekime hazırlarken, tohumu atacak, sulayacak, zararlı bitkilerden arın-

KADER İNANCI

dıracak, gerekirse gübresini de verecek; tüm bunları yaparken de iyi ürün vermesi için Allah'a (c.c.) güvenip dayanacak ve sonucu O'ndan bekleyecektir. Yine bir hasta, tedavisi için gerekli adımları atarken, şifayı Allah'tan (c.c.) isteyecek ve sonuç ne olursa olsun derin bir teslimiyetle Allah'ın (c.c.) takdirine razı olacaktır. Bir çiftçinin gerekli hazırlıkları yapmadan "Ben Allah'a (c.c.) tevekkül ediyorum." diyerek bol ürün beklemesi doğru değildir. Bu durum, İslam'ın tevekkül anlayışıyla bağdaşmaz.

Bir başka yönüyle tevekkül, tüm yapılması gerekenleri yaptıktan sonra insanın içinde duyması gereken iç huzur, mutmain olma ve en önemlisi Allah'ın (c.c.) takdir edeceği sonuç ne olursa olsun buna razı olma ahlakıdır. Yüce Allah bir ayette, "... **Müminler, yalnız Allah'a tevekkül etsinler.**"³⁶ buyurmuş; inananların yalnız kendine güvenmelerini istemiştir.

Hz. Peygamber tevekkül konusunda da bizlere örnek olmuştur. Mekkeli müşriklerin baskılarının arttığı bir dönemde Medineli bir heyetle Mekke'de görüşmenin tehlikeli olacağını düşünerek tedbirli davranmış, Mekke'nin dışında Akabe denilen bir vadide görüşmüştür. Hz. Muhammed (s.a.v.) hicret yoluna çıkarken Allah'a (c.c.) tevekkül ederek gerekli tedbirleri almayı asla ihmal etmemiştir. Medine'yi kuşatmaya gelen müşriklere karşı şehri korumak için hendekler kazdırarak tedbirli davranmıştır. Bütün işlerini Allah'ın (c.c.) şu emrine göre yapmıştır: "...**Kararını verdiği zaman artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.**"³⁷

Tevekkül bir işin başında, sonunda ve ortasında üzerimize düşen her türlü sorumluluğu yerine getirmeyi gerektiren bir durumdur. Hiçbir tedbir almadan ben Allah'a (c.c.) güveniyorum demek doğru bir tevekkül ve kader anlayışıyla bağdaşmaz. Örneğin gerekli güvenlik tedbirleri alınmadığından yaşanan iş kazaları kaderin bir sonucu denilerek bizleri sorumluluktan kurtarmaz. Hem işveren hem de işçi her türlü tedbiri almak zorundadır.

36 Âl-i İmrân suresi, 122. ayet.
37 Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.

TARTIŞALIM

Bir işe başlarken o işin başarıyla sonuçlanacağından emin olabilir misiniz? Niçin?

Yüce Allah'a olan tevekkül açısından Tartışınız.

NOT EDELİM

"Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a güvenip dayan. O'nu hamd ile tesbih et. ..."

(Furkân suresi, 58. ayet.)

Tedbir bizden takdir Allah'tandır (c.c.).

1. ÜNİTE

Tevekküle yanlış anlamlar yükleyerek kader karşısında insanı, rüzgârın sürüklediği bir yaprak gibi iradesiz ve tercihsiz görmek doğru değildir. Böyle bir kaderciliğe dayanarak çaba ve gayretten uzak düşen tevekkül anlayışı, tembelliğe de sebep olur.

Bir tohumun kabuğundan çıkması için su, bir ağacın meyve vermesi için ışık, bir bebeğin büyümesi için beslenmesi ve bir insanın rızkını kazanabilmesi için emek sarf etmesi gerekir. Bütün bunlar Allah'ın (c.c.) evrende yarattığı ölçü ve düzenin bir sonucudur. Dolayısıyla bizler de bu düzene uygun olarak hareket etmeliyiz. Bir işe başlamadan önce gerekli tedbirleri almalı, sağlıklı bir sonuç almak için neler yapılması gerekiyorsa hepsini yerinde ve zamanında yapmalıyız. Sonucun hayırlı olması için de Allah'a (c.c.) güvenip ondan yardım istemeliyiz.

YAZALIM

Çevrenizdeki yanlış kader anlayışıyla ilgili ne gibi davranışlarla karşılaşılıyorsunuz? Bu davranışları nedenleriyle birlikte yazınız.

1	Çalışmadan geçinmek isteyen bir kişi	1	Tembellik ve sorumsuzluk
2		2	
3		3	
4		4	

Başarı ve Başarısızlık

İnsan kendisine verilen akıl ve iradesiyle başarıya gidecek yolları öğrenir ve tercih eder. Tercihleri sonucunda ya başarılı ya da başarısız olur. Bir tercih söz konusu olduğu için başarı veya başarısızlığın sorumluluğu insanın kendisine aittir. Örneğin, bir sporcunun başarılı olması için beslenmesine, antrenmanlarına, uyku düzenine dikkat etmesi gerekir. Bu sayede sağlıklı bir hayat sürdürerek spor yapmanın asıl amacına da ulaşması mümkün olabilir.

Hak ve adaletten ayrılarak zulüm ve haksızlıkla bir şeyleri elde etmek başarı sayılmaz. Haksızlıkla ve adaletsizlikle sözde başarılar elde etmiş insanlarla ilgili Kur'an-ı Kerim'de, **"İşte bunlar dünyada da ahirette de çabaları boşa giden kimselerdir. Onların hiçbir yardımcısı da yoktur."**³⁸ buyrulmaktadır. Başarı için doğruluktan ve adaletten ayrılmayanları ise Allah (c.c.) mükâfatlandıracaktır. Bu

38 Âl-i İmrân suresi, 22, ayet.

KADER İNANCI

konu Kur'an-ı Kerim'de, "... Allah katından bir yardım ve yakın bir zafer vardır. İnananlara müjde ver."³⁹ şeklinde dile getirilmiştir. Bir başka ayette ise "Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanları başarıları sebebiyle kurtarır. Onlara kötülük dokunmaz. Onlar üzülmezler de."⁴⁰ buyrulurken başarıda asıl sırrın Allah'a (c.c.) duyulan saygıda ve bağlılıkta olduğu vurgulanmaktadır.

Başarı yolunda insanın önüne çok sayıda engel çıkabilir. Bir engelle karşılaşıldığında hemen vazgeçmek ve sorumluluktan kaçmak doğru değildir. Bu konuda Hz. Muhammed (s.a.v.) tutum ve davranışlarıyla bizlere örnek olmuştur. Mekke'de başına gelen bütün olumsuzluklara rağmen azim ve kararlılıkla insanları hak yola davet etmeye devam etmiştir. Mekke'nin yöneticileri ve ileri gelenleri ilk planda başarılı gibi görünse de sonunda Allah'ın (c.c.) inayeti ve nusretiyle Hz. Muhammed (s.a.v) başarıya ulaşmıştır.

İnanan insan başarı yolunda sorumluluklarını yerine getirdikten sonra başarının Allah'ın (c.c.) bir lütfu olduğunu da bilir. Bu konuya Kur'an-ı Kerim'de şöyle değinilmiştir: "... Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum. Fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı iledir. Yalnız ona dayandım ve yalnız ona döneceğim."⁴¹ Dolayısıyla başarı, azim, gayret, sebat ve sabır gibi tutum ve davranışlar Allah'ın (c.c.) bizlere bir ikramıdır.

KARŞILAŞTIRALIM

Başarılı olmak isteyen iki sporcunun durumlarını irade ve sorumluluk açısından karşılaştırınız.

Başarılı sporcu

Başarısız sporcu

Başarılı olmasının sebepleri:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Başarısız olmasının sebepleri:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

39 Saf suresi, 13. ayet.

40 Zümer suresi, 61. ayet.

41 Hüd suresi, 88. ayet.

Başarılı olmak için kişinin çalışması, çabalaması, yaptığı işlerle ilgili gerekli her türlü gayreti göstermesi ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerekir. Bu yüzden kişi öncelikle çok çalışmalı ve başarılı olmayı Allah'tan (c.c.) beklemelidir. Çok çalışmasına rağmen arzu ettiği başarıya ulaşamayan insan da "Ben ne bahtsızım." diyerek Allah'ın (c.c.) takdirine isyan etmemeli, gayreti elden bırakmamalıdır.

YORUMLAYALIM

Sokaklardan Şampiyonluğa Uzanan Bir Başarı Öyküsü

Türkiye Buz Hokeyi Süper Ligi Şampiyonu olan gençler "Buz bizi uyandırdı. İlk maçlarda 30 sayı fark yedik, şimdi fark atıyoruz." diyor.

İstanbul'da Zeytinburnu Belediyesi'nin geri dönüştürülebilir atıkların doğaya kazandırılması amacıyla 6 yıl önce hayata geçirdiği "Doğaya Destek Sizden, Buz Pateni Biletiniz Bizden" sosyal sorumluluk projesi, geleceğine kuşkuyla bakan 20 gence umut oldu. Sokaktan buz pistine taşınan bir başarı öyküsü yazan bu gençlerin her biri 6 yıl önce parklarda yatıyor, madde bağımlılığıyla zar zor hayatta kalmaya çalışıyordu. Bazıları geçimini kâğıt toplayarak, mendil satarak sağlıyordu. Zeytinburnu buz pistine gelenlere rahatsızlık vermeye başlayan bu gençleri hayata kazandırmak için belediye örnek bir davranış göstererek sokaktaki çocuklardan bir buz hokeyi takımı kurdu. Zeytinburnu Belediyesi SK Buz Hokeyi Takımı'nda başarı örneği sergileyen bu çocuklar şimdi Türkiye Buz Hokeyi Süper Ligi'nde güçlü takımları geride bırakarak şampiyon oldular.

(bk. <http://www.zeytinburnu.istanbul>)

Yukarıdaki durumu kader, sorumluluk ve başarı ilişkisi açısından yorumlayınız.

KADER İNANCI

Sağlık ve Hastalık

Sağlık, Allah'ın (c.c.) insana bahşettiği nimetlerin başında gelir. Sağlığın değerini hasta olduğumuzda daha iyi anlarız. Küçük bir rahatsızlık bile insanın ağız tadını kaçıır; onu hâlsiz ve yorgun düşürür. Tedavisi zor olan hastalıklarla mücadele edenler ve sürekli yatağa bağımlı yaşayanlar da sağlığın ne kadar büyük bir nimet olduğunu bizlere gösterir.

Hastalıklara çare arayarak tedavi olmak, doğru kader anlayışının gereklerindedir.

Hastalık, insanın sağlığının bozulmasıdır. Yediğimiz, içtiğimiz şeylerin sağlıklı olması; çevrenin hijyen şartlarına uygun olması; yaşadığımız ortamın ısı, ışık, hava gibi etkenlerinin yeterli olması; uyku ve dinlenme gibi hususlara dikkat edilmesi hastalıklardan korunmamız ve sağlıklı kalmamız için büyük bir önem arz eder. Bunların yanı sıra dinimizde helal ve temiz olanı tercih etmek, haramdan uzak durmak da beden ve ruh sağlığımız açısından önemlidir. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: **"Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerin helal ve temiz olanlarından yiyin!.."**⁴² Ayrıca beden, elbise ve çevre temizliğine dikkat etmekle ilgili Müddessir suresinin 4 ve 5. ayetinde **"Giysilerini temiz tut. Kötü şeylerden sakın."** buyrulur bu konuya dikkat çekilmiştir. Yine **"Ey İnananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir; bunlardan kaçın ki saadete eresiniz."**⁴³ ayeti de haramlardan uzak durmanın beden ve ruh sağlığına katkısını ifade eder.

Alınan bütün önlemlere rağmen insanlar yine de hasta olabilir. Böyle durumlarda "Hasta olmak benim kaderimde varmış." diyerek tedavi olmamak veya hastalığa çare aramamak doğru bir kader anlayışı değildir. Hasta olan kişi yeniden sağlığına kavuşmak için gerekli tedavi yollarına başvurmalı ve Allah'a (c.c.) dua etmelidir. Hz. Muhammed (s.a.v.) **"Ey Allah'ın kulları! Tedavi olunuz. Şüphesiz Allah her hastalığın şifasını yaratmıştır."**⁴⁴ buyurarak bu konuda bizlere yol göstermiştir.

YORUMLAYALIM

"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi"

(Kanuni Sultan Süleyman, Dîvân-ı Muhibbî, Cilt: III, s. 460.)

Yukardaki dizelerde Kanuni Sultan Süleyman ne anlatmak istemiştir? Yorumlayınız.

42 Bakara suresi 168. ayet.

43 Mâide suresi, 90. ayet.

44 Ebû Dâvûd, Tıb, 1.

1. ÜNİTE

4. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Musa (a.s.)

Hz. Musa (a.s.) hakkında neler biliyorsunuz?

Eski Mısır'da krallara Firavun adı verilirdi. Hz. Musa'nın (a.s.) doğduğu zamandaki Firavun halka zulmediyordu. Hz. İbrahim'in (a.s.) soyundan gelen İsrailoğullarına da türlü işkenceler yapıyordu. Gördüğü bir rüya sebebiyle bütün erkek çocukların öldürülmesini emretti.⁴⁵ Firavun'un askerleri bu emri uygulamaya başladı. Hz. Musa (a.s.) tam bu sırada dünyaya gelmişti. Yeni doğan Musa'yı Yüce Allah bir lütuf olarak elbette kurtaracak ve onun emniyetini sağlayacaktı. Yüce Allah Hz. Musa'nın (a.s.) annesine **"...Onu emzir, başına bir şey gelmesinden endişe ettiğinde onu nehre bırak. Korkup kaygılanma. Biz onu sana geri döndüreceğiz ve onu peygamberlerden biri yapacağız..."**⁴⁶ diye vahyetti. Bu vahye uyan anne, yavrusunu Firavun'un askerlerinden korumak için nehre bıraktı. Ablasına da "Onu izle." dedi.⁴⁷ Musa'yı (a.s.) taşıyan sandık, dalgalarla sürüklenerek Allah'ın (c.c.) izniyle Firavun'un sarayına ulaştı. Firavun'un karısı çocuğu görünce kalbinde ona karşı bir sevgi doğdu. Firavun ise onu öldürmek istedi. Kur'an-ı Kerim, bu olayı şöyle anlatır: **"Firavun'un karısı, 'o, senin ve benim göz aydınlığımız, muradımız olsun! Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur veya onu evlât ediniriz.' demişti. Onlar işin farkında değillerdi."**⁴⁸

Yüce Allah Hz. Musa'yı (a.s.) korudu ve annesini ona sütanne olarak kavuşturdu. Kur'an-ı Kerim, bu olayı şöyle anlatır: **"Biz önceden onun, başka sütanneleri kabul etmesini engellemiştik. Bunun üzerine ablası, 'Sizin adınıza onun bakımını üstlenecek, üzerine titreyecek bir aile bulayım mı?' dedi. Böylelikle biz annesinin gönlü rahatlasın, gam çekmesin ve Allah'ın vaadinin gerçek olduğunu bilsin diye onu annesine geri verdik; fakat oradakilerin çoğu bunu bilmiyorlardı."**⁴⁹ Böylece Allah'ın (c.c.) takdiriyle Hz. Musa (a.s.), Firavun'un sarayında fakat kendi annesinin kucağında emniyet içinde büyüdü. Firavun ailesinin sevgisini kazandı. Olgunluk çağına geldi.

Piramit şeklindeki Firavun mezarları

45 bk. Kasas suresi, 4. ayet.

46 Kasas suresi, 7. ayet.

47 bk. Kasas suresi, 11. ayet.

48 Kasas suresi, 9. ayet.

49 Kasas suresi, 12-13. ayetler.

KADER İNANCI

Musa (a.s.) olgunluk çağına gelince Medyen şehrine gitti. Orada bir su kuyusunun etrafında hayvanlarına su içiren insanlara rastladı. Bu durum Kur'an'ı Kerim'de şöyle anlatılır: **"Medyen suyuna vardığında orada hayvanlarını sulayan bir grup insanla karşılaştı. Onların biraz ötesinde de (hayvanlarının suya gelmesini) engelleyen iki kadın gördü. Onlara, 'meseleniz nedir?' diye sordu. 'Çobanlar sulayıp çekilmeden biz (hayvanlarımızı) sulayamayız; babamız da çok yaşlıdır.' dediler. Musa (a.s.) onlara yardım etti ve hayvanlarına su içirdi. Sonra gölgeye çekildi: 'Rabbim! Doğrusu bana indireceğin hayra muhtacım.' dedi"**⁵⁰

Bu iki kızın babası Hz. Musa'yı (a.s.) evine davet etti. Aralarında bir anlaşma yaptılar. Hz. Musa (a.s.) bu anlaşma gereği bu adamın yanında on yıl çobanlık yaptı ve kızlarından biriyle evlendi. On yılı tamamlayınca Mısır'a geri dönmeye karar verdi.⁵¹

Musa (a.s.) bu süreyi doldurup eşiyle birlikte yolda giderken Allah (c.c.) tarafından kendisine peygamberlik görevi verilmiştir. Firavun'u ve Mısır halkını Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine inanmaya çağırarak bir elçi olarak seçilmiştir.⁵²

Hz. Musa (a.s.) bu görevin ne kadar ağır bir yük olduğunu biliyordu. Onun için Allah'a (c.c.) şöyle dua etti: **"Kardeşim Harun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da benimle birlikte, beni doğrulayan bir yardımcı olarak gönder. Çünkü ben, onların beni yalanlamalarından korkuyorum."**⁵³ Yüce Allah da onun bu duasını **"...Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir güç vereceğiz ki, bu sayede size erişemeyecekler, mucizelerimizle siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz."**⁵⁴ buyurarak kabul etti.

Hz. Musa (a.s.) ve Hz. Harun'un (a.s.) Firavun ile olan mücadelesi bugünkü Mısır topraklarında gerçekleşmişti.

50 Kasas suresi, 23-24. ayetler.

51 bk. Kasas suresi, 27. ayet.

52 bk. Kasas suresi, 30. ayet.

53 Kasas suresi, 34. ayet.

54 Kasas suresi, 35. ayet.

1. ÜNİTE

Yüce Allah, Hz. Musa'nın (a.s.) kardeşi Harun ile birlikte Firavuna gitmesini ve onu hakka davet etmesini isteyerek şöyle buyurmuştur: **"İkiniz beraber Firavun'a gidin, çünkü o sınırı çok aştı. Yine de ona söyleyeceklerinizi yumuşak bir üslûpla söyleyin, ola ki aklını başına toplar veya içine bir korku düşer."**⁵⁵

Hız. Musa'nın (a.s.) davetini kabul etmeyen Firavun onu zindana atmakla tehdit etti. Yüce Allah Hz. Musa'yı (a.s.) birtakım mucizelerle destekledi. Asâsı kocaman bir yılan oldu.⁵⁶ Elini koynuna sokup çıkarınca gözleri kamaştıran bir nur gibi parlayıverdi.⁵⁷ Bu mucizeler karşısında şaşkına dönen Firavun iman etmemekte direndi. Bunun üzerine en ünlü sihirbazlarını toplayarak Hz. Musa'yı (a.s.) mağlup edebileceğini düşündü. Sihirbazlar Hz. Musa'ya (a.s.) karşı halkın önünde yarışa giriştiler.

"(Sihirbazlar), 'Ey Mûsâ! Ya önce sen at ya da önce atanlar biz olalım.' dediler. (Mûsâ), 'Siz atın.' dedi. Bunun üzerine onlar (ellerindeki) atınca insanların gözlerini büyülediler ve onlara korku saldılar. Büyük bir sihir yaptılar. Biz de Mûsâ'ya 'Asânı at!' diye vahyettik. Bir de baktılar ki bu, onların uydurduklarını yakalayıp yutuyor! Böylece gerçek ortaya çıktı ve onların yaptıklarının asılsız olduğu anlaşıldı. İşte Firavun ve kavmi orada yenildiler ve küçük düşüp yarıştan çekildiler. Sihirbazlar derhal secdeye kapandılar. 'Âlemlerin Rabbine, Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine iman ettik.' dediler."⁵⁸

Sihirbazların iman etmesi Firavun'u iyice kızdırdı ve onları ağır işkenceler altında öldürmekle tehdit etti. Ancak sihirbazlar Allah'ın (c.c.) kudreti karşısında Firavun'un hiçbir gücü olmadığını, Allah'ın (c.c.) her şeyden üstün olduğunu anlamışlardı. Firavun'un tehditlerine aldırmaz etmeden Müslüman oldular ve böyle ölmenin en büyük şeref olacağını söylediler.⁵⁹

Hız. Musa (a.s.) ve Hz. Harun (a.s.), Firavun'un iman etmesi için çok çaba sarfettiler. Ancak Firavun bir türlü yola gelmedi ve küfürde ısrar ederek insanlara karşı zulmünü artırdı. Bunun üzerine Hz. Musa (a.s.) kavmini toplayarak Filistin'e doğru yola çıktı. Firavun bu durumu fark edince ordusuyla beraber Hz. Musa (a.s.) ve İsrailoğullarını takip etmeye başladı. İsrailoğulları Firavun ve ordusunu görünce korkmaya başladılar. Çünkü önlerinde deniz arkalarında ise gaddar bir kral ile ordusu vardı. İsrailoğulları "Yakalandık ey Musa!" diye sızlanmaya başladılar.⁶⁰ Bu olayın devamı ayette şöyle geçmektedir: **"Musa: Asla! dedi, Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir." dedi. Bunun üzerine Musa'ya, "Asân ile denize vur!" diye vahyettik. Deniz derhal yarıldı, her parça koca bir dağ gibi oldu. Ötekilerini de oraya getirdik. Mûsâ'yı ve beraberindekilerin hepsini kurtardık..."**⁶¹

Firavun ise ordusuyla birlikte onların peşine düştü ve hepsi denizde boğulup gitti.⁶² İşte böylece Yüce Allah yeryüzünde bozgunculuk yapanları cezalandırmış, Allah'a (c.c.) inanıp peygamberinin peşinden gidenleri ödüllendirmişti.

55 Tâhâ suresi, 43-44. ayetler.

56 bk. Tâhâ suresi, 20. ayet.

57 bk. Neml suresi, 12. ayet.

58 A'râf suresi, 115-122. ayetler.

59 bk. A'râf suresi, 126. ayet.

60 bk. Şuarâ suresi, 61. ayet.

61 Şuarâ suresi, 62-65. ayetler.

62 bk. Tâhâ suresi, 78. ayet.

Hız. Musa (a.s.), Allah'ın (c.c.) çağırısı gereği kardeşi Hz. Harun'u (a.s.) yerine vekil bırakıp kavminden bir müddet ayrıldı.⁶³ Kırk gün sonra geri döndüğünde halkının Samiri adlı birinin ayartması ile ziynet eşyalarını eriterek buzağıya benzeyen bir put yaptığını gördü.⁶⁴ Hz. Harun (a.s.) onları engellemeye çalışmıştı ve onlara: **"...Ey kavmim! Siz bununla yalnızca imtihan edildiniz. Doğrusu sizin Rabbiniz ancak Rahmân'dır. Öyleyse bana uyun ve emrime itaat edin."**⁶⁵ demişti. Hz. Musa (a.s.) bu manzarayı görünce çok öfkelenmiş ve önce kardeşi Harun'a kızdı. Arkasından kavmine dönerek: **"... Ey kavmim! Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmamış mıydı? Peki size bu süre çok mu uzun geldi, yoksa Rabbinizin gazabına uğramak istediniz de onun için mi bana verdiğiniz sözden döndünüz!"**⁶⁶ dedi.

Hız. Musa (a.s.) çocukluğundan itibaren Allah'ın (c.c.) koruması ve gözetmesi altındaydı. Kardeşi Harun da o peygamber olduktan sonra onun en büyük destekçisi oldu. Hz. Musa (a.s.) ve kardeşi Hz. Harun (a.s.), dünya yaratıldığı günden beri devam etmekte olan hak ve batıl mücadelesinin iki büyük peygamberidir. Firavun gibi bir güç karşısında Allah'ın (c.c.) yardımıyla sergiledikleri vakur, asil ve sabırlı duruş kötülüklerle mücadele konusunda hepimiz için güzel bir örnektir .

5. Bir Ayet Tanıyorum: Ayet el- Kürsi ve Anlamı

Akşam yatarken hangi dua ve ayetleri okursunuz?

Ayet el-Kürsi, Bakara suresinin 255. ayetidir. İçinde "kürsi" sözcüğü geçtiği için bu isimle anılır. Ayet, Yüce Allah'ın eşsiz sıfatlarını ve gücünü anlatır.

Yüce Allah Ayet el-Kürside İslam inancına ait hususları bizlere özet bir şekilde bildirmiştir. Bu ayette Allah'ın (c.c.) birliği vurgulanarak İslam'ın en temel ilkesi olan tevhit üzerine durulmuştur. Kainattaki bütün olayların O'nun ilmi, iradesi ve kudretiyle gerçekleştiğine değinilmiştir. Yüce Allah'ın bütün kâinatın sahibi olduğu, her şeyin Allah'a (c.c.) ait olduğu, bütün işlerin ancak O'nun izniyle gerçekleşeceği ayette geçen diğer hususlardır.

Ayet el-Kürsi farz namazlardan sonra Allah'tan (c.c.) yardım ve koruma istemek için okunur. Hz. Peygamber *"Bir farz namazın ardından Ayet el-Kürsi'yi okuyan kimse, sonraki namaza kadar Allah'ın himayesi altındadır."*⁶⁷ buyurarak vakit namazlarından sonra Ayet el-Kürsi'yi okumayı tavsiye etmiştir.

Hız. Peygamber insanın başına gelebilecek kötülük ve felaketlere karşı da Allah'a (c.c.) sığınarak bu ayetin okunmasını tavsiye etmiştir. *"Her kim akşam olunca Mü'min suresini baştan üçüncü ayetine kadar ve Ayet el-Kürsi'yi okuyacak olursa bu iki Kur'an kıraati sayesinde sabaha kadar muhafaza olunur. Kim de aynı şeyleri sabahleyin okursa onlar sayesinde akşama kadar muhafaza edilir."*⁶⁸

63 bk. A'râf suresi, 142. ayet.

64 bk. Tâhâ suresi, 85. ayet.

65 Tâhâ suresi, 90. ayet.

66 Tâhâ suresi, 86. ayet.

67 bk. Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebir, III, 83.

68 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'an, 2.

Ayet el-Kürsî'yi namazlardan sonra, yatağa yatınca⁶⁹, güne ve geceye başlarken okumak hadislerde tavsiye edilmiştir. Ayrıca bunların dışında, ifade ettiği anlamın farkında olarak sık sık okunması gerektiği hadislerden çıkan bir sonuçtur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ
مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ
إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ
بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm, lâ te'huzühû sinetün velâ nevm, lehû mâ fis semâvâti ve mâ fil ard, men zellezî yeşfeu indehû illâ bi iznih, ya'lemü mâ beyne eydihim ve mâ halfehüm, ve lâ yühîtûne bi şey'in min ilmihî illâ bimâ şâ', vesia kürsiyyühüs semâvâti vel ard, ve lâ yeûdühû hifzuhümâ, ve hüvel aliyyül azîm.

Anlamı

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O daima diridir (hayyır), bütün varlığın idaresini yürüten (kayyum)dir. Onu ne uyuklama tutar ne de uyku. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi onundur. İzni olmadan huzurunda şefaata edecek olan kimdir? O, kullarının önlerinde ve arkalarında ne varsa hepsini bilir. Onlar ise onun dilediği kadarından başka ilminden hiçbir şey kavrayamazlar. Onun sonsuz kudreti, gökleri ve yeri kaplar. Onları görüp gözetmek ona ağır gelmez. Gerçekten yüce ve büyük olan yalnızca odur.

69 bk. Buhârî, Vekâle, 10.

NOT EDELİM

Allah (c.c.)

Kâinatı yaratan ve idare eden en yüce varlık. Varlığı zorunlu olan ve bütün övgülere layık bulunan Allah'ın (c.c.) özel ve en kapsamlı adı.

el-Hayy

"Varlığı devamlı olan, hayat sahibi, ölmeyen diri, her şeyin varlığı onun varlığına bağlı olan." demektir. Allah'ın (c. c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

el-Kayyum

"Varlığı kendinden, kendi kendine yeterli, yaratıklarına hâkim ve onları koruyup gözetken" demektir. Allah'ın (c. c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

el-Aliyy

"İzzet, şeref ve hükümler bakımından en yüce, aşkın olan." demektir. Allah'ın (c. c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

el-Azîm

"Zatının ve sıfatlarının mahiyeti anlaşılacak kadar ulu olan." demektir. Allah'ın (c. c.) esmâ-i hüsnâsından biri.

1. ÜNİTE

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. "Gerçekten biz, her şeyi bir ölçü ve dengede yarattık." (Kamer suresi, 49. ayet.) ayetinden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

.....
.....
.....

2. Özgürlük ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

.....
.....
.....

3. Tevekkül ne demektir? Örnek vererek açıklayınız.

.....
.....
.....

4. Sünnetullah nedir? Örnekler vererek açıklayınız.

.....
.....
.....

5. Ömür ve ecel kavramları arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

.....
.....
.....

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Özgürlük, zorlama olmadan insanın kendi iradesine dayanarak karar vermesi ve buna göre davranmasıdır. Sorumluluk ise verdiği kararlardan sonra ortaya çıkan durumların sonuçlarını üstlenmesidir. İnsan akıllı ve iradesi sebebiyle tercihlerinde özgürdür ve bu tercihler sonucu ortaya çıkan durumlardan da sorumludur.

Yukarıda verilen bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Sorumluluk, ceza ya da ödül gerektirir.
- B) İnsan, akıllı ve irade sahibi bir varlıktır.
- C) İnsan, kötü davranışları kendi özgür iradesiyle yapmaz.
- D) İnsan, tercih ettiği davranışlardan sorumludur.

KADER İNANCI

2. Derslerine çok iyi çalışan ve sınavlarda oldukça başarılı olan Halil İbrahim, "Fen Lisesi'ne gidebilecek misin?" diye soranlara "Allah'ın (c.c.) izniyle" diye cevap veriyordu.

Halil İbrahim'in bu tavrı aşağıdaki kavramlardan hangisi ile açıklanabilir?

- A) Tefekkür
- B) Tevekkül
- C) Teessür
- D) Teşekkür

3. "Sizden herhangi birinizin sırtına bir bağ odun yüklenip satması, dilenmesinden hayırlıdır." (Müslim, Zekat, 110.)

Hz. Peygamberin yukarıdaki sözünde bize anlatmak istediği ana konu nedir?

- A) Zengin olmak için kazanmak.
- B) Kumar türü oyunları oynayarak kazanmak.
- C) Dilencilik yaparak kazanmak.
- D) Emek sarf ederek helal rızık kazanmak.

4. I- Akıl insanı diğer canlılardan farklı kılar.
II- Özgürce seçimlerinden dolayı insan sorumlu olmaz.
III- Yaptıklarından dünyada ve ahirette sorumludur.

İnsan ile ilgili olarak yukarıdakilerden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) Yalnız III

5. Mekkeli müşriklerin baskılarının arttığı bir dönemde, Medineli bir heyetle Mekke'de görüşmenin tehlikeli olacağını düşünen Hz. Peygamber, Mekke'nin dışında Akabe denilen bir vadide bir araya gelmiştir. Hicret yoluna çıkarken Allah'a (c.c.) tevekkül ederek gerekli tedbirleri almayı ihmal etmemiştir. Medine'yi kuşatmaya gelen müşriklere karşı şehri korumak için hendekler kazdırarak önlem almıştır.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki metnin vermek istediği temel düşüncüyü ifade eder?

- A) Hz. Peygamberin hayatında hicretin önemi büyüktür.
- B) Hz. Peygamber Medineli bir heyetle görüşmüştür.
- C) Hz. Peygamber müşriklerle mücadele etmiştir.
- D) Hz. Peygamber yaptığı işlerde tedbirli davranmıştır.

1. ÜNİTE

6. İrade bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücüdür. İnsan iradesi sınırlı iken Yüce Allah'ın iradesi sonsuz ve sınırsızdır. Onun isteyip de yapamayacağı hiçbir şey yoktur ve tüm iradelerin üstündedir.

Verilen metne göre Allah'ın (c.c.) sonsuz ve sınırsız olan iradesini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cüzî irade B) Tevekkül C) Küllî irade D) Rezzak

7.

Madde ve enerjinin oluşumu, yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkilerle ilgili yasalardır. Allah'ın (c.c.) koyduğu bu yasalar evrenseldir.	?
Canlıların doğması, gelişmesi ve üremesi gibi olaylar bu yasalar kapsamında değerlendirilir. Yüce Allah (c.c.) bitki, hayvan ve insanların yapı ve işlevlerini bu yasalara bağlı kılmıştır.	?

Soru işaretiyle gösterilen bölümlere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Biyolojik yasalar – Toplumsal yasalar
B) Fiziksel yasalar – Biyolojik yasalar
C) Fiziksel yasalar - Toplumsal yasalar
D) Toplumsal yasalar – Biyolojik yasalar

8. Allah'ın (c.c.) canlılar için yarattığı bütün nimetlere verilen addır. Yediklerimiz, içtiklerimiz, giydiklerimiz, bilgi, hikmet, teneffüs ettiğimiz hava yani kısaca maddi ve manevi bütün ihtiyaçlar bu kapsamda değerlendirilir.

Tanımı verilen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rızık B) İrade C) Ömür D) Kaza

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanıyla doldurunuz.

(ecel, sünnetullah, ömür, rızık, Ayet el-Kürsi)

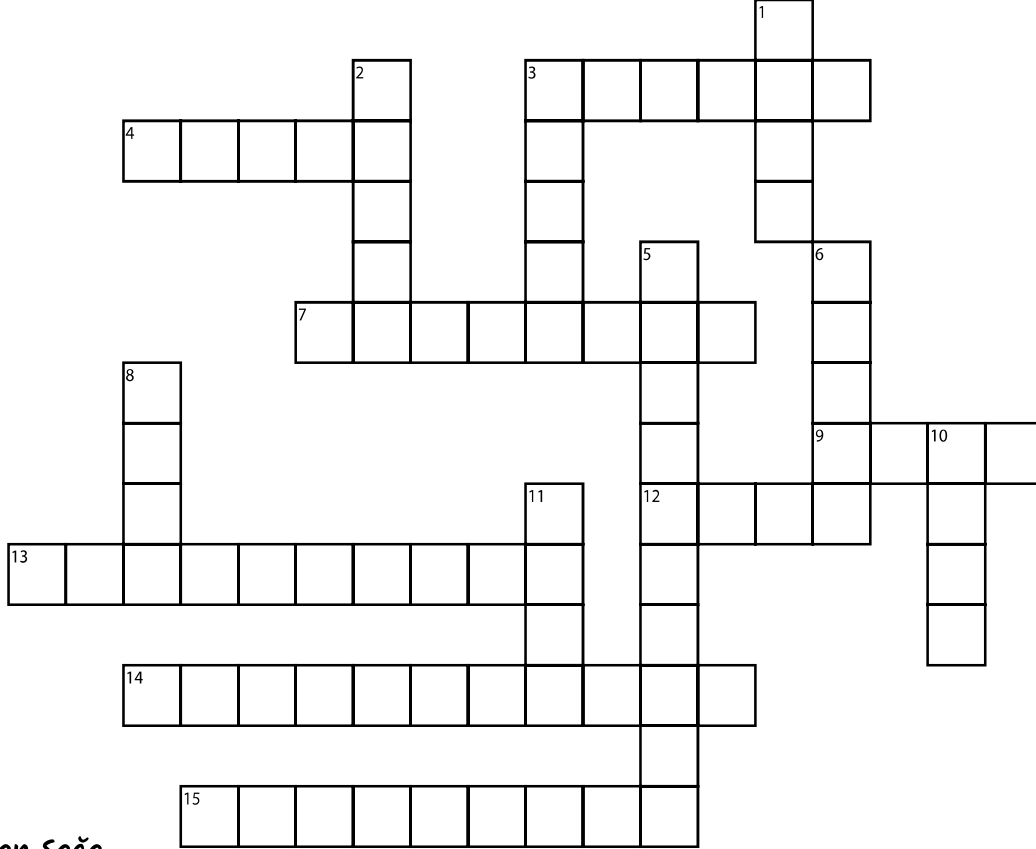
1. Allah'ın (c.c.) tabiatı yaratıp devam ettirmek ve toplum hayatını düzenlemek üzere koyduğu kanunlaradenir.
2. Hayat, yaşama, yaşayış anlamlarına gelir. İnsanın doğumundan ölümüne kadar geçen zamanadenir.
3. İnsan ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri, içtikleri ve faydalandıkları her şeyedenir.
4. Bakara suresinin 255. ayetidir. Yüce Allah'ın eşsiz sıfatlarının ve gücünün anlatıldığı ayetedenir.

KADER İNANCI

BULALIM

Aşağıdaki soruları cevaplayarak bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

3. "Yaratmış olduğu tüm canlıların hava, su başta olmak üzere tüm ihtiyaçlarını karşılayan, onların yeme, içme, mal mülk edinmelerini sağlayan, akıl fikir verip vahiy göndermek suretiyle onları destekleyen, her türlü rızkı sürekli veren." anlamında Allah'ın esmâ-i hüsnâsından biri.
4. Allah'ın (c.c.) sonsuz ilmi ve kudretiyle başlangıçtan sona kadar evrende olacak olan her şeyi programlaması.
7. İnsanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c.) beklemesi.
9. Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü.
12. İnanma, tasdik etme.
13. Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet.
14. Allah'ın (c.c.) evren ve evrenin içindeki canlı cansız tüm varlıklar ile ilgili koyduğu kurallar, değişmez yasalar, adetullah.
15. İnsana Allah (c.c.) tarafından verilen sınırlı özgürlük, tercih etme kabiliyeti.

Yukarıdan Aşağıya

1. Allah'ın (c.c.), kulları için belirlemiş olduğu şeylerin zamanı ve yeri gelince tek tek yürürlüğe konması, uygulanıp gerçekleşmesi.
2. Seçme, tercih etme, isteme, dileme, arzu etme, meyletme, karar verme. Aklın düşünüp karar vermesi, yapılması veya yapılmaması eşit olan çeşitli davranışlardan birini beğenip tercih etmesi.
3. İnsan ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri, içtikleri ve faydalandıkları her şey.
5. "Allah'ın (c.c.) istediğini istediği gibi dilemesi ve seçmesi" anlamında Allah'ın (c.c.) mutlak ve sınırsız iradesi.
6. Allah'ın (c.c.) yaratmış olduğu bütün varlıklar, kainat.
8. Hayat, yaşama, yaşayış. İnsanın doğumundan ölümüne kadar geçen zaman.
10. Süre, belirlenmiş vakit. Ölüm için belirlenen ve takdir edilen zaman.
11. Düşünme, anlama ve kavrama gücü.